

Άρθρο 1: «Η ζωή και οι κανόνες του παιχνιδιού της»

Μεταξύ τελετουργίας και πρόκλησης:
το παιχνίδι, το άθλημα, ατομική πρακτική και κουλτούρα των μαζών

Όταν αναφερόμαστε στο παιχνίδι και στο άθλημα, δεν ξέρουμε πολύ καλά αν πρέπει να τα εξομοιώσουμε ή να τα αντιπαραθέσουμε. Συνηθίζουμε να θεωρούμε το παιχνίδι ως κάτι αυθόρμητο και ανοργάνωτο. Εν αντιθέσει, το άθλημα, έχει τους δικούς του κανόνες. Μάλλον, όλα παίζονται μεταξύ της ελευθερίας της δράσης (παιχνίδι) και της αυστηρότητας των κανονισμών (άθλημα). Διασκεδαστικό το παιχνίδι; Σοβαρό το άθλημα; Χαρά το παιχνίδι; Προσπάθεια το άθλημα;

Αμφότερα εμπλέκονται και αυτοπροσδιορίζονται. Εν τέλει, ο άνθρωπος ξέρει πότε παίζει και πότε αθλείται, υιοθετεί το ένα αποκλείοντας το άλλο, συμπεριλαμβάνει το ένα μέσα στο άλλο. Το διασκεδαστικό γίνεται σοβαρό, το σοβαρό μεταβάλλεται σε ιερό, το ιερό επανασχετίζεται με το παιχνίδι, και όλα μαζί αποτελούν ένα ατελείωτο πήγαινε έλα στην ιστορία του ανθρώπου από τότε που αρχίζει να παίζει, και ούτω καθ' εξής σε όλους τους πολιτισμούς, σε όλα τα μήκη και πλάτη, σε όλες τις εποχές.

Από την πιο τρυφερή του ηλικία, δίχως τη βοήθεια κανενός, μόνο ή σε ομάδα, με αντικείμενα ή με τα χέρια του, κάθε παιδί στον κόσμο παίζει. Δεν σκέπτεται να εξασκήσει κανένα άθλημα, να καλλιεργήσει το σώμα του, ν' αναμετρηθεί με τους άλλους, να καταρρίψει κανένα ρεκόρ, απλώς παίζει. Κι αυτό συμβαίνει, συνέβαινε και θα συνεχίσει να συμβαίνει. Μια ζωή χωρίς παιχνίδι θα ήταν σαν μια ζωή χωρίς ελευθερία.

«Κάθε παιχνίδι, πρώτα απ' όλα, είναι μια ελεύθερη δραστηριότητα». Μ' αυτήν την θεμελιώδη φράση, ο ολλανδός ιστορικός Γιόχαν Χουζίνγκα (1872-1945) στο περίφημο βιβλίο του *Homo Ludens*, δίνει τον ορισμό της λειτουργίας του παιχνιδιού. «Η προέλευση του παιχνιδιού δεν σχετίζεται με ωφελμιστικούς σκοπούς. Αντιθέτως, το παιχνίδι επιτρέπει τη διατήρηση ενός πεδίου ελευθερίας στο οποίο ο άνθρωπος λειτουργεί ελεύθερα στο περιθώριο μιας σιγουριάς που του παρέχεται για την ικανοποίηση των αναγκών του».

Το παιχνίδι: διασκεδαστική τελετουργία
Το άθλημα: αμφίπλευρη πρόκληση

«Τραγούδια, ιαχές, αστεϊσμοί, βρισιές, χοροί, απελευθέρωση συναισθημάτων που δεν μπορούν να βρουν αλλού πεδίο δράσης και κάτι ακόμη καλύτερο: όλα αυτά μαζί. Αυτή είναι η μαγεία του γηπέδου». (Σέρχιο Λέιτε Λόπες, του Ομοσπονδιακού Πανεπιστημίου του Ρίο ντε Τζανέιρο).

Από το αθώο παιχνίδι στο παθιασμένο άθλημα, από το αρχαιοελληνικό «αγών» (πάλη, μάχη, ανταγωνισμός) και το ρωμαϊκό *ludus* στα παιχνίδια και τ' αθλήματα του σύγχρονου ανθρώπου, η «κουλτούρα» του παιχνιδιού και/ή του αθλήματος έχει μετεξελιχθεί, έχει προκαλέσει τα πατροπαράδοτα ήθη και έθιμα, έχει απανθρωποποιήσει το *fair play*. Τα σημεία αναφοράς έχουν μετεξελιχθεί. Οι κανόνες του παιχνιδιού προσδιορίζονται τώρα βάσει του χρήματος, βάσει άλλων αντι-αξιών. Η πατροπαράδοτη κουλτούρα του ελεύθερου παιχνιδιού, μεταβάλλεται με τους αιώνες, σε κουλτούρα υπεράσπισης της εθνικής ταυτότητας. Από την εποχή των αγώνων που σχετιζόνταν με τη λατρεία του Απόλλωνα και του Δία της κλασικής Ελλάδας, του *tlachtli* ή αλλιώς του παιχνιδιού με τη μπάλα των Αζτέκων του προκολομβιανού Μεξικού (παιχνιδιών όχι πάντοτε ευχάριστων ως προς την τεχνική τους), μέχρι την εκούσια βία των άγγλων *Χούλιγκανς* και τις *Barras Bravas* στη Λατινική Αμερική και σε άλλα μέρη του κόσμου (ομάδες βίας που σχετίζονται με τον κόσμο του ποδοσφαίρου),

η εθνικοκοινωνικοπολιτική επένδυση διαταράσσει τους αρχικούς κανόνες τού παιχνιδιού.

Είναι δύσκολο τα σημερινά αθλήματα της βίας, της ιδιοτέλειας και της εκμετάλλευσης ν' αποτελέσουν μέρος της Πολιτιστικής Κληρονομιάς τής Ανθρωπότητας (της UNESCO), όπως ήταν οι αγώνες και τ' αθλήματα των αρχαίων πολιτισμών τής Ελλάδας, της Ιταλίας, της Αιγύπτου, της Κίνας, του Μεξικού και άλλων χωρών, καθώς επίσης και τα μνημεία τους.

«Ο αθλητισμός μπορεί να κινητοποιήσει τα πιο ευγενή καθώς και τα πιο αχρεία ένστικτα: μπορεί να καλλιεργήσει τον αλτρουισμό και το αίσθημα της εντιμότητας, καθώς επίσης και το πάθος για πλουτισμό· μπορεί να καταστεί σχεδόν ιπποτικός ή διεφθαρμένος, ανδροπρεπής ή βάρβαρος. Βεβαίως, τα ευγενή συναισθήματα, ο αλτρουισμός και η εντιμότητα, το ιπποτικό πνεύμα, η ανδρεία και η ειρήνη είναι πρωταρχικές προϋποθέσεις των σύγχρονων δημοκρατιών» (Πιέρ ντε Κουμπερτέν, 1863-1937, γάλλος βαρώνος, αναβιωτής των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 1896).

Θα υπάρχουν πάντοτε μεταξύ των ατελείωτων κανόνων τού παιχνιδιού τής ζωής κι εκείνοι τους οποίους ο καθένας θα θέλει να εφαρμόσει ή όχι. Αυτή είναι μία από τις σύνθετες πλευρές τής ανθρώπινης φύσης: το ζην μεταξύ τού μεγαλοπρεπούς και του δεινού.

Μακάρι το παιχνίδι ως επιθυμία και η επιθυμία για παιχνίδι να παραμείνουν για πάντα ένας προνομιακός χώρος τής Ελευθερίας τού ανθρώπινου όντος! Ο αγώνας είναι δύσκολος.